

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végezzük.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltnek.

Egyes száma ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

MIÉRT?

Az ember számot vet sok mindenfélével, ellenségeivel a körülményekkel, anyagi dolgokkal, csak azzal nem, a kivel legelsőbbben kellene: önmagával.

Igy vagyunk ezzel mint egyház is. Természetesnek tartjuk, hogy a magyarság legnagyobb része templomaink körül legyen tömörülve, hogy egyházakat tartsunk, ezek érdekében nagy terheket viseljünk és az államtól is egyenlő elbánást és méltányosságot követeljünk.

De azt, hogy mindezeket miért tesszük, nem igen tudakozzuk. 2000 lelkész szolgál templomainkban, nem azért talán, hogy állásuk legyen, s úgy a hogy nyomorogva éljenek; több tanítót tartunk 3000-nél, de csak nem azért, hogy velök állandóan pereljünk s terheink is nem azért vannak, hogy azért hiveink zugolódjanak. Intézményeink fentartásának, áldozattételünknek, papjaink, tanítóink alkalmazásának, követeléseinknek az állam s a társadalom iránt magasabb célja van a pusztá létnél: a magyarságnak, az evangéliomnak segítségére lenni, hiveinknek egy magasabb életet, erőt kölcsönözni, az államnak, a társadalommal haladását biztosítani; megtartani ami elveszett, tökéletesebbé tenni a mi van s egy magasabb fejlődési formára átalhozni.

Ezt a munkát végezi a nagy természet is, ez a törvénye a látható nagy világnak is. Minden fűszál, még a gomba is tudja ezt. A maga egyéniségének kifejllesztésére törekszik s minden erejével azon van, hogy a szervetlen életet szervessé tegye.

Megtartani ami elveszett, tökéletesebbé tenni a mi van, ezért jött a Megváltó. Ez a feladata az egyháznak és ezt a célt munkálták a gondviselésnek nagy emberei, Bocskay kinek ércszobra áll és azok a kik utánna következtek.

A magyar nemzet akkor sem volt boldogabb állapotban, mint ma. Fiai sem voltak sem jobbak, sem nagyobb számmal, sem helyzetük nem volt szerencsésebb. Mind megvoltak azok az erők, azok az elemek, azok a veszedelmek, a melyekkel nekünk is számolni kell. Bocskaynak az az érdeme, hogy az erőket feltudta használni, az elemeket egybe tudta gyűjteni és magasabb egységbe tudta egyesíteni. Így győzött. Ezt kell tenni nekünk is.

Ne folytassunk hát meddő vitakozásokat, ne mondja az egyik: ti ujitók, külföldieskedők, s ne mondja a másik, ti elmaradtok, ti kényelemszeretők. Vessük valahára munkára kezünket kezdjünk dologhoz. Miért? A magyarság megépítéséért, egy új megszentelő életerő átplántálása az evangéliom és egyházak örök feladatának munkálásáért s közelebb a sötétség hálójába vergődő világ megmentéséért.

* * *

Ünnep után.

Lezajlottak a bősziroményi nagy napok és azokon a magyar protestánsoknak, azután általában minden felekezeti különbség nélkül összegyűlt hazafias magyar közönségnek ünnepei. 250 lelkész, számos tanító, tanár, több esperes, egy-két megyei gondnok, Antal Gábor püspök, gr. Degenfeld a főgondnok és egész Hajdu vármegye, számos törvényhatóságok hódoltak a nagy fejedelem emlékének és lelkesedtek a szabadság, hazaszeretet, evangéliom eszméit hirdető előadásokon.

Még az országgyűlés és a kormány képviselői is megjelentek s a prot. főrendeken (püspökön, főurakon kik között különösen a gr. Tisza elmaradása tünt fel.) kívül, ott voltak és ünnepeltek mindazok, a kik most számot tesznek a mi kis magyar világunkban.

Bősziromény jellegzetes alföldi város, messze elterjedő területen, egyenes utcákkal, földszintes házakkal nagy telkekkel, szép középületekkel templomokkal, díszes városházával, egy nagy városban is számottevő piaccal és mindenekfelett derék lelkes magyar népével a Bocskay vitézeinek utódaival.

Kár, hogy ez alkalommal nem gondolt senki a hajduság gazdasági és szellemi állapotát feltüntető kiállítás rendezésére. De így is megértette mindenki, hogy érdemes volt a hajduságot a magyarság számára megmenteni s ez a nép teljesen magára hagyatva, vármegyétől, felsőbbbségtől közszabadságban; a jezsutáktól vallásában háborgatva, nem csak megélt, hanem fejlődött és a nagy alföldi földmives város típusra felemelkedve, egyházi, iskolai és városi közintézményeit rendre kiépítette. Ez az alföldi város típus, nem a legmagasabb és alatta marad azoknak a városoknak is, melyek az alföld szélén a már vegyesebb vidéken emelkednek. A lakosok nagy pótdókat, egyházi, iskolai intézményeik fentartására óriási terheket viselnek. Az állam csak a végrehajtással és a bírósági intézményekkel mutatja meg magát. Az az élet is a mely itt megnyilvánul, sok tekintetben egyszerű, elmaradt, de az alföldi magyarságnak önálló és sajátos élete s mely, hogy így is kifejlődött és egyáltalában megmaradt a protestantizmusnak érdeme, melynek egyházaiba ez a magyarság tömörült és menedéket talált. A protestáns vallás, különösen a mi kálvinista egyházunk sorsa az alföldi magyarság multjától és sorsától elválaszthatatlan.

Annál nagyobb felelősség terhel bennünket a jelent és a jövőt illetőleg, s ha a mult dicsőségét magunknak foglaltuk le, ezt a felelősséget is vállalni tartozunk.

Ez a vállalkozás pedig az evangéliom életteljessé tételén kívül az iskolai, társadalmi és közmozgalmak olyan irányu vezetésében határozódik, hogy a magyarság számban, vagyonban, miveltségben megnövekedve betöltse az alföldet, melyen több nép megfér, mint a mennyien összesen most az egész országban lakunk.

S miért nincs tényleg annyi s miért vándorol ki még az is a ki itt lakik? Mert ez az ország nem a nép számára van berendezve s az evangéliom világossága még nem teljes.

Az ünnepnek az a feladata, hogy megpihentessen, magasabb eszmekörökbe vonjon és a nagy célok elérésére szükséges egyetértést előhozza és lehetővé tegye.

Hajdubősziromény a szives vendéglátásban kitett magáért, egyházi s más szónoklatok, alkalmi és magán gyűléskezések, beszélgetések s maga az ünnep nagy eszméket sugalt, nagy terveket érlelt s régi titkos vágyakat szabadított fel.

Erősödöttünk az egymás iránti szeretetben. Nemcsak azért, mert messzeföldről régi ismerősök, iskolatársak, rokonok, jóbarátok gyűltünk ez alkalommal össze, hanem azért is, mert mint ugyanazon pálya hivatalosai, a magyarságnak minden részeibe szét szórt tagjai is megismerkedtünk egymással és fogadást tettünk arra nézve, hogy egymást ezután elnem hagyjuk, közös dolgainkat közös erővel munkáljuk és a ref. lelkészi testületet megalakítjuk. Ime ez a bősziroményi ünnepség egyik maradandó hatása.

De a három napra terjedő ünnepélyen elég idő volt arra is, hogy az ország s benne egyházunk és a magyarság türethetetlen sorsáról, közállapotaink nagy romlásáról is szót válhassunk egymással. Megdöbbenő vonásokban bontakozott ki az értesítésekből és értesülésületekből a helyzet képe s általánossá lett a meggyőződés, hogy ezeken segíteni kell.

Eszméket és terveket is hallottunk, a melyeket egyetemes erővel kell foganatba venni. Ezek részben az evangéliom és kultura intenzív terjesztésére (vasárnapi iskolák felállítására, ifjúsági egyesületek létesítésére és a népgondozás kiterjesztésére) vonatkoznak, részint közállapotaink megjobbítására, a nép és lelkészeink anyagi helyzetének biztosításában s különösen a 48. XX. t.-cz. teljes foganatba vételében állanak. Jól tudjuk, hogy ez utóbbi csak a szekularizáció útján érhető el. De úgy látjuk, hogy e cél felé törekszik, az ultramontanizmus is, midőn az egyházi javak megváltására országos mozgalmat indított és az autonomia neve alatt az államot kisajátítani készül.

Ennek a szándéknak ellene kell állanunk, de a mi az autonómiát, ezt a hivatalnokait maga

választó, magát megadóztató és ügyeit maga intéző szervezet, létrejövételét illeti ; erre szívesen kezet foghatunk és arra is, hogy az egyház szent céljaira akadályozólag ható, a magyarság terjesztésének útjában álló papi javak az állam, illetve a földéhes és most kivándorló nép birtokába adassanak.

500 millióra becsülik e javakat. Ennyit vagy még ennél is többet szeretne a fekete internationalismus a szerencsétlen országon behajtani. Ennyi vagy még ennél nagyobb összeg várható a papi birtokok értékesítésétől, ha e javak hosszú törlesztésre a szegény nép birtokába jutnak. 500 millió korona kellene itt az ultramontanizmusnak, hogy vérbe-fagyba boruljon ez ország. De majd ez összegből lehetséges lesz mind a népoktatás ügyének, a legmagasabb tudományos és kultur intézeteknek ellátása és felállítása mind az elhanyagolt közegészség ügy, kórházak, ingyen orvoslás és gyógyítás és más vagy a nemzet fáját érdeklő kérdéseknek megoldása.

E célok nem felekezeti célok, s így kivételre minden felekezet és fajokülönbség nélkül egyesülhetünk és egyesülünk is, ha a felvilágosítás, kölcsönös kapacitálás munkáját megkezdjük és a magyar kath. testvéreinkkel s a haladás barátaival összeköttetésbe lépünk.

Ha ez a lépés megtörténik, ha ez a közóhaj megvalósul úgy nem hiában ünnepeltünk Bősziörményben s nem hiában estek a város, a társadalom és egyesek áldozatai.

A szobor állítás megnyerte a belső jelentőséget és az egészről az állam a magyarság és a haladás vették a legnagyobb hasznot. Ha ezek mellett a mi jutalmunk sem fog elmaradni, annak a magyarázata csak az lehet, hogy mint Bocskay idejében a protestantizmus istápolása s fentartása még ma is állami érdek.

dr. Ferenczy Gyula.

Rege egy édes anyáról.*

„Ismerek egy édes, ah árva anyát,
Mely bunak eredten epezti magát.“

Pedig olyan hü, olyan gondos jó anya volt. Imádta gyermekeit, azokért élt, küzdött, nélkülözött, éhezett, rongyoskodott, hatalmas ellenségekkel szembeszállott, óriásokkal hétféjű sárkányokkal viaskodott. Viharban, záporban keblével takarta, inségben, szüksegeben vérevel táplálta édes gyermekeit. És nevelte őket derék emberekké, nagyokká, bátrakká, Istenben bizókká, munkaszeretőkké. Holott nem volt gazdag, sőt nyomorult

* Felolvasatott a Tiszavidéki lelkeszi kör értekezletén.

szegény, üldözött megvetett, elhagyatott árva. De volt egy talizmánya, erőnek, gazdagságnak kiapadhatatlan kuforrása, minden törvények summája a szeretet, mely mindent pótol s mely semmivel nem pótolható.

Volt pedig a szegény anyának egy nagy és hatalmas testvére, ki neki és gyermekeinek lakhelyet hajlékot adott s kit szintén szíve egész melegével szeretett, bár az sokszor mostohán bánt a szegény testvérrel és többi testvérei mellett háttérbe szorította. Mégis a szegény anya a legmélyebb hála, engedelmesség és szeretet érzelmeit oltotta gyermekeibe a hatalmas testvér iránt.

Történt egyszer, hogy hosszú tél köszöntött be. Hideg, kemény zivataros hosszú tél. A szegény anyára és gyermekeire a legzordonabb idő szakadt. Hiába takargatta, oltalmazta kicsinyeit, a sziv lángja nem bírta felmelegíteni a dermedt tagokat, a szeretet biztató szavai nem csilapithatták az éhség fájdalmait. Ekkor így szólt az édes anya hatalmas atyafiához : testvér segíts rajtam ! Nem koldulni jöttem, hanem igazságot követelni. Emlékezzél meg az én kiváló szolgálataimról, hűségemről, önfeláldozásomról és légy méltányos hozzám. Ime a másik testvéredet gazdagon tápláld, királyi diszbe öltöztetted, gyermekeit tejbe-vajba fürösztöd, míg én és magzataim éhen veszünk. Pedig bizony mondom, nem vagyunk rosszabbak amazoknál. A mivel bírsz, azt mi is segítettünk megszerezni s mindaz minket is épen úgy illet, mint a többieket. Add ki azért az örökségből a mi részünket !

Nem lehet, felelt a hatalmas testvér. A mit a másik testvéremnek már odaadtam, itt a te kedvedért vissza nem vehetem. Te különben is erős, életképes vagy, tápláld gyermekeidet tovább is úgy mint eddig. Én tehetségem szerint segítek rajtad, kicsinyeidnek szakadozott ruháit megfoltozom, éhségüket egy darab kenyérral megenyhitem. Hanem aztán megkivánom, hogy azok nekem szolgáljanak s felettök veled egyenlően rendelkezem.

Mit volt mit tenni a szegény anyának, köszönettel elfogadta a kínált alamizsnát, mert nem nézhette, hogy szívének magzatai éhen haljanak. Zugolódás nélkül nézi azóta, hogy gyermekei száraz kenyeren tengődjenek, foltos ruhában járjanak, míg a többiek vígan lakoznak és fényesen ruházkodnak s mindezekért ugyanannyi szolgálatot ugyanolyan hűséggel teljesítenek. Fájó szíve, de csendesen türi, hogy amazok a fényes örökség birtokában függetlenül szabadon élnek míg ő kénytelen bele nyugodni, hogy gyermekei felett mások rendelkeznek nevelésüket mások vezetik és irányítják. Megelégszik azzal hogy őket magáénak nevezheti, szerető szívére szoríthatja.

* * *

Szomorú történet, de az benne a legszomorubb hogy igaz. Ez az elhagyatott, szerető édes anya a protestáns egyház, féltve őrzött dédelgetett gyermekei az iskolák, hatalmas, erős testvére az állam. Hogy ki a másik, előnyben levő, kitüntetett, bőségben élő testvér ? könnyű megérteni. A fenti bus rege hiven mutatja e háromnak egymáshoz való viszonyát, semmit nem nyit semmit nem tódit azon. Mindnyájan ismerjük egyházunk és iskoláink történetét, küzdelmeit a hazáért, szabadságért, nemzeti nagyságért hozott áldozatait, melyek oly nagyok, oly fenségesek hogy én gyöngének érzem magamat a méltatásukra.

Nem mondom, hogy e téren kissebbek a testvér

római egyház érdemei, de hogy önzetlenségben messze maradnak a mieink mögött azt állítom. Ők tudták miért küzdenek. A közös erővel kiküzdött nemzeti javak, előnyök nagy része, a szabadság, állami önállóság, kultúra, tudomány, művészet áldásainak java az övék, zsebeik tömve s nemzeti közvagyon arányaival, — míg mi hasonló értékű négy százados mult után élünk abból ami a küzdelemből megmaradt, a mit a haza és nemzet még áldozatul nem követelt tőlünk s örülünk, ha a vérünkkel védett haza megengedi, hogy a társzekeréről lehullott morzsalékot felszedhessük.

Nagy áldozatokkal végső erőfeszítéssel alapították és tartották fenn prot. öseink az iskolákat. És ez iskolák, minden állami hozzájárulás nélkül, még a legnehezebb időkben is melegágyai voltak a lángoló hazaszeretnek trónhüségnek törvénytiszteletnek. És ez iskolák hanyatlása, elzüllése, életerét sebzése az államtestnek. Nem kötelessége-e hát az államnak a prot. egyházakat és iskolákat minden erejéből támogatni és a többi egyházakkal egyenlő elbánásban részesíteni? Épen ezt a kötelességet kodifikálta az 1848: XX. t.-c. Az akkori vezető férfiak fenkölt lelkülete részrehajlatlan jog és igazság magaslatára. Fajdalom, csak rövid időre!

Azóta a haladó század mind nagyobb követelményekkel lépett fel iskoláinkkal szemben, míg erőforrásainkat az óriási léptekkel haladó állam és társadalom annyira igénybe vették, hogy az iskolák fejlesztésére nem volt tehetségünk. Mi lett volna most természetesebb és elsőbbrangu kötelesség, mint a magyar nemzeti eszmény erős várainak, a prot. iskoláknak megszilárdítása az 1848 XX. végrehajtása által. És mit tett az állam eddigelé ennek végrehajtására? Talán megadta a prot. iskoláknak a törvényben biztosított segélyt? Nem, hanem e helyett törvényt alkotott a felekezeti tanítók járandóságairól s e törvényben megszabta azok járandóságait jóval csekélyebb összegben, mint a rendőrök, vasuti pályőrök, postaszolgák és más 4 elemi osztályt végzett alkalmazottak járandóságait. Azt pedig, hogy a tanító fizetésén kívül az iskolának más szükségei vannak, egészen figyelmen kívül hagyta. De a mit tett, azt sem tette ingyen, úgy mint törvényben megállapított kötelessége egy kis részének teljesítését, mint az egyházzal szemben fennálló régi adósságának törlesztését, hanem tette úgy, mint kölcsönt, vizontszolgálat fejében. A járandóságokról szóló törvénnyel egyidejűleg törvényt alkotott a hitfelekezeti tanítók jogviszonyairól s e törvény a nyújtott alamizsna fejében iskolai autonómiánkat annyira megnyirbálja, hogy az egy gyöngye papírvárrá törpül.

Nem akarom száraz idézetekkel fárasztani a t. tagtársak türelmét, egyszerűen utalok a nem állami elemi népiskolák jogviszonyairól szóló törvényjavaslat illetőleg már törvény — 7. 9. 15. 21. 23. 24. 28. 31. §§-aira. A ki ezeket elolvassa és megértve iskolai önkormányzatról álmodik, az méltó az optimisták disz-elelnökségére. Szándékosan mellőztem azokat a szakaszokat melyek specifice a nemzetiségi iskolák ellen irányulnak és a mi szinmagyar iskoláinkat épen nem érintik. A fent említett szakaszok ép úgy elkobozták a mi jogainkat mint a nemzetiségeket. Már pedig a haza ellenségeit a haza támaszaival egyenlően kezelni, — egy gyermek hibájáért a többieket a legjobbakat is egyenlően büntetni, sem nem méltányos, sem nem igazságos.

Ilyen viszonyok közt a prot. egyház napról-napra évről-évre fokozatosan veszti el a talajt a népiskolákban és ezt a talajt napról-napra hódítja el a hivatalos körök ré-

részéről az anynyit hangoztatott jogegyenlőség areulesapásával mindenképen megkülömböztetett kath. egyház. Már is ott tartunk, hogy a klerikalizmus lassu előnyomulását csak a vak nem látja. Állami intézményeinknek csaknem mindenikén megérzik a tömjénillat. Valamennyi hivatalban megtartják a kath. ünnepeket. Az alsóbb és felsőbb iskolákban, sőt az egyetemen is találkozunk a római egyház szent jelvényeivel, — de vajjon hol látjuk — a történelmi képek között is a Luther, Kálvin, vagy Károli Gáspár arcképét? A katonaság kirchenparádét csinál urnapján, de vajjon van-e tudomása a reformáció ünnepeiről? — Kaptunk kongruát, tanítói fizetésrendezést, közigazgatási államsegélyt — három esőcsöppet egy tikkadt mezőre, — de ezért viszonzásul bele kell nyugodnunk, hogy még egyszer annyi hulljon a másik kövér, gyöngyharmatban fürdő mezőre. Holott ezt a tál lensét már egyszer eléggé megfizettük szent örökségünk, autonómiák megcsönkítésével. Ilyen minálunk a vallások egyenjogúsága.

És ezt az irányzatot a társadalom is támogatja talán mert önkénytelenül is érzi, hogy manapság csak ebben a jelben lehet érvényesülni. Elhangzik egy bátor férfias, rajongó felekezeti öntudattól, sziklamozgató hittől izzó nyilatkozat a dunántuli székfoglalóban. * És másnap a napi sajtó unisono zengi az anthemát az „elfogult“ az „elmaradott“ a „gályarabok korába illő gondolkozásu“ kálmvista főurra, a ki soha nem „revideálja“ a maga nézeteit. Oh báresak tiz ilyen emberünk lenne még, a háromszáz év előtti hitvallók lelkével telve, bizony nem kellene féltenuk a magyar szót. De hogy ilyen fiaikat nevelhessen az egyház ahöz nélkülözhetetlen a többi vallásokkal való egyenjogúság, megfelelő anyagi berendezkedés s e mellett az önkormányzati jog épségben tartása. Szóval az 1848 XX. végrehajtása. Ezt kell tehát követelnünk, ezért kell sikra szállanunk e zászló körül tömörülnünk.

Elég próbáját adtuk már türelmünknek, szerénységünknek az államhatalom kicsinylésével szemben. A szelid, busongó anya eleget kesergett már a gyermekeink elkövetett méltatlan bánásmód felett. Tovább is így folytatni, hasonló lenne az öngyilkossághoz. A kinek az Isten életet adott, annak kötelességévé is tette hogy élte fenntartásáról, életszükségeinek beszerzéséről gondoskodjék. Nekünk életszükségünk az 1848 XX. végrehajtása, vétek lenne erről tovább is lemondani csupa udvariasságból, vagy gyávaságból, csupán azért, mert e kérdés hollywoodja a hatalom birtoklóira nézve kényelmetlen. Minden rétege a közéletnek a bankigazgatóktól az utcaseprőkig tömörül szervezkedik, jogokat követel és jogokat nyer és javítja sorsát. Miért kell csak a prot. egyháznak öibetett kezekkel nézni meglevő jogainak elkobzását? Tömörülnünk mi is és követeljük ott ami a mienk. Ha mindjárt célt nem érünk is, ha ránk támadnak, letorkolnak is, de legalább észrevesznek és ez mindenestre jobb sors mint ha senki sem törődik velünk. Ne keressünk közbenjárókat s főként ne engedjük hogy togodatlan prókátorok tegyék népszerütlenné ügyünket. Ne várjuk a galamb megsütését se főurainktól, kiknek a mi nyomoruságunk Hekuba, se ujságválatoktól, melyek a prot. ügyekben csak jó üzletet látnának. A kinek fáj, az tapogasa. Nekünk fáj hogy még mindig be van zárva előttünk a jog és igazság országának kapuja; zörgessük azt, mig nem nyitattik.

Sipos József,
ref. lelkész.

* Mintha csak egy Perényi, Thurzó, Nádasdy szavát hallanók a XVI. század végéről.

Egyetemes lelkészegyesület.

Üssünk a szeg fejére!

Szorgalmasan olvastam szaklapjainkat, egyház-közlönyeinket és azokban a lelkészi hivatal mi-voltáról annak kongregációjáról, egyházi állapotainkról, a tenni valókról, az akadályokról, itt-ott a reménységről, másutt meg a lemondásról, a szélrözsa minden irányából bizonytalan rezgésekben hangzó néhol csak nyögdecseleő nyilatkozatokat.

Vettem az óriási fáradságot. Átböngésztem újból az eleitől végig lapjainkat. Aztán elővettem szellemem egységesítő fotografálóját, de — Ur Isten! — Valame-lyes egységben kidomborodó kép helyett mozgófénykép-et nyertem két polus között:

Egyik csoport a külön lelkészi hivatal és testület mi-voltával, sőt jogos meglétével is bizonytalanságban vannak: vacillálnak.

Ezek nyögdecselenek (hála Istennek igen kevesen vannak) s magukat még e merőben szakértekezleten sem mervén emancipálni, a „nagyaságos“ „kegyelmes“ urak „vezetését“ reménylik.

De hála az Istennek ez nem presbyteri, traktusi, superintendentialis stb. „kegyelmes“ ülés, a hol a sup-remációra nézve néha nem jó tekintetbe az uralkodó urainkkal szemben sem a szeg fejére ütő szent Pálnak a megfelelő önismeretre serkentése: „Avagy mindnyájan apostolok-e azok, vajjon mindnyájan magyaráznak-e írást.“

Merőben lelkészi szakegyesület, továbbképző, irányító-kört, s értekezletet akarunk tán, vagy mi?

A másik polus a deréknak puha beadása. Ezek vagy világi nagy uraink érzékenységét kimélve (de hi-szen azok nem állanak semmi becsületos egyesülés és alakulás elé), vagy az u. n. hivatalos egyházra való tekintettel, vagy az elégedetlen papi elemtől félve ala-posan beadták derekukat zengicsélvén: „A kongresszus eszméjét mi elejtettük! Meggyőződünk arról, hogy ez kivihetetlen.“ Elejtettük? Hm! talán elejtették?! Kivi-hetetlen? de talán kivonhatatlan, — mi alól? ... Va-lami esperesi vaskalap alól.

(Hol a vastag nyak? Ott ugy-e, a hol puhítani kellene rajta?)

Nem oda Buda! Hát sokan sokat vacilláltak, nem akarjátok tudni, hogy az „anyaszentegyház“ „egy test“ „egy lélek“ ugyan de „sok tag“ De az Isten a tagokat helyhez-tette külön-külön a testbe, a mint akarta. Hogyha mindazok egy tag volnának, hol volna a test.

A ti hivatalotok magától az Istentől rendelt s maga az Ur Jézus által alapított külön álló tag az egy testben (nem római klerus, de nem is a mai lesem-mizni törekvő értelemben, hanem a biblia, szigoru jó-zan helvetica confessio és a józan logika értelmében. Igen! külön önálló „diakonia“ vagytok, az anyaszent-egyház tagozottsága, bibliai értelmében.*

De meg a profán szerviségeknél is érvényesül a józan ész praktikus követelménye: „a „szakértelem“, „szak foglalkozás“, a szaktestület, (szakgyűlés) stb. értelmé-ben. Én az isteni eredetű anyaszentegyházi, tagsági cáfolhatatlan bizonytságot kívánom hangsúlyozni.

Mivel pedig az anyaszentegyház isteni elve az

* Olvassátok csak a többek között Mat. 3:2, Jan. 1:38, 3:5, 20:21, 22, 28:20; Kor. 12, Ef. 1:4; Helv. conf. XVIII:8 §, stb. stb.

egység (ismét nem római értelemben), az „egy test és egy lélek“: a tagok (lelkészi, tanítói, tanári stb) részei, egyénei (lelkészek, tanítók, tanárok) nem lehetnek egyé-nileg egymástól izoláltak, hanem egy egységes tagság-ban, testületben egygyé köttettek t. i. mindenik a maga hivatása, tagsági mivolta szerint. Ez alapon (Kor. Ef.) joggal és korrektül mondható „egyetemes és egységes lelkészi hivatal“ vagy testület; épen így: egyetemes tanítói, tanári stb. testület.

Az ugyanazon „tagság“-hoz (Pál) köznyelven: szakmához tartozó tagoknak pedig a bibliai „egység“ és a gyakorlati észszerűség józan elvénél fogva nem csak egyénenként külön-külön, hanem valamennyinek együttesen, egyetemesen: egységesen egy értelemmel és szívvvel is kell magukat gyarapítani, irányítani, szak-májukban önképezni. (Ezt gyanus szemmel nézni csak a tultengő hatalmukat féltő Urainknak juthat eszébe. Ki gáncsolhatta joggal pl. a legközelebbi egyetemes ta-nítói, tanári kongresszust? Senki.)

Logikátlanság azt hinni, hogy az egyetemes szak-képzésnek az egyetemes lelkészi kongregáció az esz-köze. Hiszen ez pars pro toto. Ez csak attributum avagy származék.

Miből kell származnia az egyetemes lelkészi kongre-gációnak? Olyan valamiből, a mi nem efemer, nem élő és eltűnő vagy tűnedező, hanem állandóan az egyete-mes összefüveteleken kívül is létező és hatásosan mű-ködő egyetemes lelkészi önképző és irányító kör.

(Folyt. köv.)

Objektív.

Pázmány táborának harcza a Calvin praedestináció tana ellen.

Ismeretlen kézirat közlése kapcsán írta Dr. Bószörményi Géza.

II. A kézirat.

Versengő Beszélgetés a szabadakaratnak te-hetsége felől.

Katholicus és református között.

Kathol: Isten hozta Földi uramat.

Reform: Magam is iparkodtam.

Kath: hogy, hogy mondgya a földi uram, hogy iparkodot maga is holot azt tanítták, hogy az ember-nek legalább a jóra szabad akarattya nintsen, kinek praedikállyonak tehát? mi az oka, hogy őket a jóra annyiszor ösztönzik? sőt mi annak az haszna?

Ref: Uram tsak hajhat valami hasznót a lelki tanítás a jóra való ösztönözés a' lélekben ha a' sza-badakat benne meg legyen is fojtva.

Kath: mit használ az, ha a lábászegett béresünk-nek párantsoillyuk is, hogy össze tett kézzel kérjük is, hogy allyon talpra, mennyen a dologra? nem feje furt gazda volna-e az a' ki elől meg kötné szolgáját, az után ösztönözné a' útásra.

Ref: ne üzzön csufot belüllünk az Ur.

Kath: In' mentsen meg, de én ezt a két dol-got meg nem egyeztettem: a' Calvinisták azt hiszik, hogy a' jóra szabad akarattal nem bir a' lélek, még i' összse gyűjtik a' népet fenyegetik az In' büntetésével

ha magzattyokat szépen nem nevelik, ha atyokat, anyokat nem tisztölik, ha haragot tartanak.

Ref: ezeket maga parantsollya az In' és ezekre nem árt néha a feledékeny népet ösztönözni.

Kath: nem az it a kérdés, hanem az, hogy hogyan lehet haszna az oktatásnak, dorgálásnak, büntetésnek, ha az akaratban a szabadság tehetsége megfojtott és a' malasztól megkapatván kéntelen a jóra vemedni, a roszaságot helyébe sem nem választhat, se el nem követhet? meg kellenék erre felelni, másképp mind hiába valóságot beszél az irás, mikor minket ösztönöz, mert ihol akár beszél akár nem, maga magának a' lélek semmi jót se választhat, úgy hogy a választást a lelek kövesse is.

Ref: Látom nem olvasta az Ur Kalvius könyvét a' ki meggyelett erre és azt mondgya: Nem haszontalan úgy mond még a kárhozatra vetendőkben is a' feddés, ha az alatt a jóra szabad akarattya nincs is a' lélek: mert az olyan feddésök őket marják és így a poklot máris kezdetik el vélek.

Kath: Szép igazság az Istenben! ez hát Calvinus felelete?

Ref: Ugy vagyon.

Kath: ez annyit térsen: használ az ösztönzés: mert a veszendőkkel a' poklot el kezdeti, az az arra használ a' serkentés, hogy fájjon. Már azt kérdezem: ez a feddés avval a' fájdalommal együtt mire használ, ha szabadakarat nintsen? semmit sem használ tehát az az feddés se magára, se a belőle eredett lelki fájdalom nem használ, nem is vette hasznát senki. És mivel ez a' felelet felébe káromkodó, felébe illetlen megmarad kérdésemnek egész neheze Uram! oktalan minden praedikáció, ha szabad akarat nincs az emberben: sőt igazán mondák Alexandriai Kelemen és az Cyrillus hogy a feddés, büntetés merő igaztalan tiranusság, ha maga nem választja magának az ő szabad akarattával a lélek a' dicséretes jót, vagy ellenben a büntetésre méltó gonosságot. (Clem. strom L. 1. Cyril L. 6. de adora.)

Ref: az akarat szabadsága megtagadására az irás tanít, irva vagyon: hogy minden jóságos cselekedetet az ur malasztja viszen végbe bennünk.

Kath: irva vagyon: hogy a' mellyet végbe viszen bennünk, azt velünk és szabad akaratunk sérelme nélkül viszi végben az Isteni malaszt. *Nem én*, úgy mond s. Pál (1 Cor. 15. 10.) *hanem az In' malasztja velem* mi köi töb, ihol munkálkodunk mi is a malasztal együtt.

Ref: igenis de kéntelenül lehetetlen, hogy a malaszt meg szállja a lelkünket, hogy az akarat ellene álljon a malaszt erejének.

Kath: hogyan esett tehát, hogy az urnak oly sok szép malasztja hiába hullott a zsidók szivére? *mit nem tettem* úgy mond Isai 5. 4. *a szőlőmmel?* mutatta arra a malasztra, mellyel meg nem áldottam szerelmes népemet? sőt bőven is osztogattam azt reájok? itt a lelkét ébresztő' s más egyéb belső malasztokról beszél az Ur: mert ha csak az kilső jótéteményekről volna a' beszéd azt felelhetné a Zsidóság: mit nem tettél Uram? belső malasztidat meg huztad tőlünk. A jó In' hát a jóra ösztönöző sz. malasztit emlegeti, mellyel a Zsidók szivét fenyegette. Már megmutatták, hogy az erős malasztidat meghuzhad tőlünk. A jó In' tehát a jóra ösztönöző sz. malasztit emlegeti, mellyel a Zsidók szivét fenyegette. Már a zsidók megmutatták, hogy az erős malasztot is le rázhattya ember a' o lelkéről. *Vártam* úgy mond az Ur, hogy *szőlőt teremne és vad szőlőt termet.* Kérem az Urat mondgya meg az ur:

vallyon mihelelt belénk önti az Ur a malasztját, az akarat szabadságát ezontul megfőjtja-é? a' mint Calvin írja, vagyon-é tulajdon mozdulása az akaratnak a' jóra, mikor a' malaszt valami jóra igazittya.

Ref: azt írja Calv. L. 6. de liber arbit item in antid ad. Sets. b. can 4. Concil. Trid. Nem igaz hogy erőtlenségünk csak segítsége a malaszt; mint ha kivéven a malasztot valamire való volna tehetőségünk. Az a' mit szentül végbe viszünk, mégiesen és épségessen mind a' malasztnak tulajdon munkája is jótéteménye tanittásának Lib. cap. 15. hasonló kép beszél. Mert úgy mond a kik szabad akaratnak tulajdon mozdulást engednek öszve tépik a' sz. lelket.

Kath: még mindig csak azt mondgya: hogy meg nem mozdul az akarat ámbár mozgassa is a malaszt: minden jó mankánk csak a malasztnak munkája, ha úgy vagyon a dolog, olyan a lelkünk mint a törzök, meg nem indul, ő magában olyan, mint azelőt. Vallyon kegyelmetek nem azon pogány filozófusok közül való-e kik azt tanították, hogy a vétkes embernek nem a lelke vétkezik, hanem a testől a lélekhez ragadott bizonyos rossz indulati? Vagy abban a gondolatban vannak mi-rosz volt Ágoston, mint Manichheus: hogy nem mi vétkezzünk, úgy mond, hanem más egy természet vétkezik mi bennünk. Mert Calvinus ilyeneket tanítván, mit mond egyebet, hanem hogy: ha valami jóságos cselekedetre indul szivünk, v. g. midőn az isteni dicséretre indul szivünk, mozdul akaratunk, nem mi dicsérjük az Urat, hanem egyedül tsak a bennünk lévő malaszt: a malaszt' kiáltya a megtérő Dávid-dal könyörülly *rajtam In'* a te nagy irgalmasságod szerint, a mi lelkünk ott csak olyan, mintha ott se volna. Ugy-é illik oda azon említett filozófusoknak tanítása? Ugye jól mondgya Plotinus L. I. Enn. pag. 6. Ha önnönmaga a lélek meg vétkezik, hogy hogy itiltethetik és büntetethetik meg? és hogy ez a' beszéd a jőzan elmével ellenkezik? Ugy-e rosszul beszél az is, a' ki a' végbevitt jóságos cselekedetted egyedül a malaszt munkájának mondgya lenni, úgy hogy abban az akaratnak semmi tulajdon része ne legyen? Azért adatik a' malaszt, hogy velünk munkálkodgyék, hogy akaratunkat vezesse. *Nem én* úgy mond s. Pál, *hanem az In' malasztja velem*, másképp nzt mondhatná az ember, hogy a kísértet is csak maga viszi végben a vétket, a' lélekk ahoz semmi köze sintsen.

Ref: mi Calvinussal azt tanítottuk, hogy az „emberi sziv akkor is igyekszik, akkor is munkálkodik, akkor is megvagyon benne az akarat, mikor a malaszt valamit végben viszen benne.“ (L. 5. de lib. arbitr.)

Kath: hogyan mondhattya, tehát Calvinus, hogy a ki az akaratnak különös mozdulást enged öszve tépi a sz. lelket.

Ref: hát ha meg inditya alkalmatossá teszi-é*
* Az eredetiben törölve.

mert ha a malaszt meg nem inditya a lelkét, semmi jóra sem alkalmatos.

Kath: hát ha meginditya alkalmatossá teszi-é a jóra? a lélekk a' malasztól vett ereje miben áll? pelagiánusok nem vagyunk, ha azt hiszük is, hogy a malaszt nélkül az érdemes cselekedetek végben vitelére magányossan az akarat erőtlen és tehetlen, azt kellenék az Urnak tisztán megvallani; hogy midőn az akaratot a' malaszt meginditya, ketten fognak a jó cselekedet teljesítéséhez, mint sz. Pál mondgya Cor. 15. 10. az In' malasztjából vagyok pedig a' mi vagyok, és az ő malasztja hivalkodó nem volt én bennem, hanem bővebben munkálkodtam mindnyájoknál, nem én pedig hanem az In' malasztja én velem. Se magának, se egye-

dül, a' malasztnak nem tulajdonitya s. Pál a, végbe vitt jó cselekedetek, hanem, hogy mind a' malasztnak, mind az akaratnak a' munkája.

(Folyt. köv.)

TANÜGY.

Az igazgató-tanítótság.

(Két közlemény.)

I.

Az alsószabolcsi reform. egyházmegye májusi közgyűlése révén, újra felszínre került az igazgatótanítótság kérdése. A hézagos tudósításból, amely ebben az ügyben napvilágot látott, csak annyit lehet egész határozottsággal megállapítani, hogy az alsószabolcsi egyházmegye az igazgatóságok felállítását kötelezőleg kimondotta s azok munkakörének megállapítására nézve bizonyos elvi határozatokat hozott.

Részint ez az újabb állásfoglalás, részint mert a hevesnagykunsági egyházmegye, (amely az elemi iskolaigazgatók s helyi tanítótestületek munkakörének szabályozása tárgyában már két évvel ezelőtt tervezetet is adott ki) épen most fog dönteni ebben a kérdésben arra indít engem, hogy a kérdés lényegét a legilletéke-sebb nyilvánosság előtt igyekezem megvilágítani. Kötelességemmé teszi ezt egyfelől az a körülmény, hogy a hevesnagykunsági tervezetet, amelyet egyéb illetékes körök mellett most az alsószabolcsi egyházmegye elvben szintén magáévá tett, intencióiban tökéletesen ismerem, — másfelől hogy most, a mikor a „Népiskolai Szervezet“ újja alakítása előtt állunk, igen kívánatos volna ha az e tárgyban meginduló eszmecsereből valamelyes életrealizációt lehetne belevinni a magyar kálvinista nép egyedüli oktató intézetének belső szervezetébe; de mindennek felett való kötelességem e tárgyban újra felszólalni azért, mert komoly meggyőződésem hogy népiskolai oktató-nevelésünk irányítására és munkálására ütött a 12-ik órája a helyi tanítótestületek korszerűen életrealizáló szervezésének.

Az időből kimaradt ósdi rendszertelenséget végre valahára ki kell zárni a haladásban vezetésre hivatott kálvinista népiskolából! Ezt követeli a stagnálást nem tűrő kor kényszerítő logikája, amely kérlelhetetlenül keresztül gázol minden maradiságon s vagy új életet önt a megvénhedt, elpetyhült organizmusokba, vagy megadja nekik a kegyelemdőfést.

A nagyobb egyházak tanítótestületeinek iskolaügyünk érdekében való organizálását nem annyira a tanítók érdeke bár ez is sokat nyer vele, nem is épen a lelkészek könnyebbége, hanem egyesén az egyház egészséges fejlődése parancsolja. Mert nem az igazgatótanítótság szervezése itt a lényeg, hanem a tanítótestületeknek felekezeti oktató-nevelésünk irányítására és munkálására, hivatalos és hivatalos vezetés mellett való elkötelezése.

A tanítótestületek munkakörét úgy kell szabályozni nálunk is amit azt — néhány felekezet népiskoláit kivéve — minden rendű és ragu iskolánál látjuk, hogy t. i. a tanítók, a presbitérium által választott és felelőségre vonható igazgató vezetése alatt, havonkénti szaktanácskozásokat tartsanak. Itt komoly megbeszélés tár-

gyává tegyék tanítványaik erkölcsi és szellemi nevelését fegyelmi vétségeit, a tanítás elvégzett anyagát és módszerét, az oktatás esetleges gátló körülményeit, a nevelés és rendtartás elveinek egyöntetű alkalmazását, az iskolaszéki elnökök minden alkalommal meghívandó.

Hogy micsoda jelentőségük van az ilyen tanácskozásoknak, azt minden gondolkodó ember beláthatja. A mi reform. népiskolai oktatásunk a maga tulajdonképeni belső életében, a legtökéletesebb rendszertelenségben leledzik. Hiányzik belőle a kialakult pedagógiai és didaktikai elvek tudatosan együttes alkalmazása, az általános iskola-pedagógiában nincsen tervszerűség, az oktatásban alig van módszer, az egész esztendő munkájában jórészt ismeretlen az anyagbeosztás.

Minden tanító külön-külön a maga szakállára és rizikójára dolgozik. Ott veszi munkába a tanítás anyagát és akkor, a mikor kedve tartja. Némelyik három hónap alatt mindent elvégez. A másik az utolsó két hónapra tartogatja a fogósabb dolgokat, nehogy a vizsgára elpárologjon. A legfőbb és egyedüli zsinórmérték a *tanterv*, amelyet — törökszakad — el kell végezni, mert jön a — vizitáció! Persze aztán a rettegett papok előlt is a maga szakállára és rizikójára szurkol minden egyes tanító, aki szegény feje védekezni sem tud, ha pl. VI. osztályos növendékétől azt kívánják, hogy egy adott alkalomra imádságot rögtönözzön...

Az organizált tanítótestületben egyöntetű, logikus munka foly. Minden tanító elkészíti évelejére a maga egész évi tananyagbeosztását részletesen, azt együttesen — egymásért megbeszélés tárgyává teszik s csak ha mindnyáját helyben hagyták, terjesztik be az iskolaszékhez megerősítés végett. A szakszerűen vezetett testületi munkálkodás közben rájönnek, hogy bizonyos körülmények között, amelyekkel a havonkénti tanácskozásokon kiki beszámol, egy azon idő alatt, sem minőségileg, sem mennyiségileg nem lehet mindig egyenlő munkát végezni s rá kell hogy jöjjenek, arra is hogy a mi tanterveink a maximális anyagot írják elő, amely-nél többet nem, de kevesebbet lehet, sőt sokszor kell is tanítani. Aztán ott van a mindenféle bajok legfőbb forrása: a fegyelmezés.

A modern pedagógiának nincs fontosabb ága, mint a fegyelmentan, annak azonban lélektanilag indokolt, humanus és nevelő erejű alkalmazása s még elébb tüzetes megismerése, csak is úgy lehetséges, ha tervszerűen, egységes elvek szerint jár el benne a testület minden tagja.

Hosszan lehetne még tárgyalni a testület kötelező együttműködésének rendkívüli előnyeit; de ennyiből is nyilvánvaló, hogy a tanítótestületek munkakörének egy, felelőségre vonható s az iskolafenntartó által választott igazgató vezetése mellett szabályozása: az iskolaügyre nézve a fellendülést, a versenyképességet, a komoly, céltudatos haladást jelenti; a tanítókra nézve pedig az egyesülésben rejlő nagy erőn kívül azt, hogy eddigi rendszer nélkül való nehéz munkájoknak mind elvégzésében, mind felelőségében egyaránt osztozik nemcsak az egységes, együttműködésre kötelezett testület, de amennyiben ennek tanácskozmányairól minden egyes alkalommal tudomást kell hogy vegyen az iskolaszék is: folyton vállalja és fedi minden eljárásukat maga az iskolafenntartó. S a mi ezeknél nem kevésbé fontos, a havonkénti tanácskozások eredményének beterjesztése révén, összefogva mintegy, az előjáróság a tanítótestülettel és következetes, egyetértő dologtevésével, az együttes példaadás nagy hatalmával — eleven életet vinnének az egyházat éltető gyökérzetbe: az iskolába.

Minden hely értelmi és erkölcsi színvonalát az a fogékonyság mutatja, ahogyan a haladást képviselő s vezetésre hivatott szellem megbecsülése a köztudatban gyökerel ver . . . S van-e a reform. egyháznak gondolkodó tagja, aki nem ismeri be, hogy azt a színvonalat csakis a becsületes, együttes és következetes munkával lehet megemelni.

Farkas Imre.

KÖZÉLETÜNK.

A hajduböszörményi ünnepek.

Ugy nemzeti, mint protestáns egyházi szempontból kiváló jelentőségű ünnepek központja volt f. hó 1—3. napjain a legnagyobb és legjelentékenyebb hajdu város, Böszörmény. Ekkor leplezték ott le a nagy hajdu fejedelem, *Bocskay István* emlékszobrát, s ekkor tartották ott nagy gyűlésüket a magyar protestáns irodalmi társaság, a tiszántuli ref. egyházi értekezlet és a magyar evang. belmissziói egyesület.

Junius 1-én d. e. már telve volt Debrecen a magyar glóbus minden vidékéről egybesereglett, főként egyházi férfakkal, kik mindannyian H.-Böszörmény felé törekedtek, hova delután fél 6 óratájban *Zsilinszky Mihály* és *Gr. Degenfeld József* vezetése alatt zsfolt vonattal meg is érkezvén, a fellobogózott város utcáin át, melyen érdeklődő nagy közönség százai ezrei által nézelve, bevonult a rengeteg számu kocsiából álló menet a városba, s kiki a figyelmes és előzékeny rendezőség által vele előre tudatott lakására vonult, hogy onnan gyűlésekre menjen.

Az első nap estéjén tartott gyűlések rövid ideig tartottak. A prot. irod. társaság gyűlését *Zsilinszky Mihály* v. b. t. i. a társaság másodelnöke, a tiszántuli egyházi értekezlet gyűlését pedig *Gr. Degenfeld József* egyh. ker. főgondnok, mint az értekezlet világi elnöke vezette, ki is megnyitván a gyűlést, mindenekelőtt felolvastatta *Köss Aron* püspök, egyházi elnök levelét melyben az ősz patriárcha aggkorának gyöngeségeire hivatkozva, lelkesítő meleg hangon kéri Istennek áldását a hajdu városban tartandó ünnepekre.

A közgyűlés táviratilag viszontüdvözlét küldte tavolmaradni kényszerült egyházi elnökének.

Majd Szolnok Gerzson lelkész a helyi egyház Magi Kálmán főjegyző pedig a város nevében üdvözlö a közgyűlést, a mire az elnöklő gróf felelt.

Dr. Erdős József értekezleti jegyző előterjesztette a *Lelkipástorokodás kapcsolatban a lelkipástor belmissziói munkakörével* ez. pályamunka bírálatát a nagyválasztmány javaslatával együtt a bírálat elismerő, meleg hangon szól a munka érdemeiről s mivel az ismeretlen szerző a mégis kifogásolt részleteket átdolgozta, s a kívánt pótlásokat a műbe beillesztette, a nagyválasztmány javaslatára a közgyűlés előtt felbontatott a pályamű jelíges levele, melyből *Csiky Lajos* debreceni theol. akad. tanár neve tűnt elő. Felolvastatta aztán ez elnök *Csiky*nek egy levelét, melyet ő még természetesen névtelenül s arra az esetre adott be, ha műve elnyeri a pályadíjat. Szerző, elejét veendő minden kellemetlenkedő megjegyzéseknek, kijelenti e levélben, hogy ez az ő munkája egyáltalában nem rövidített alakja annak a nagy lelkipástorokodástani munkának, melylyel közelebb

a Luther-társaságnál nyert pályadíjat, avagy ez utóbbi nem a másoknak kibővítése, mert mindkét mű külön rendszeren épült, és külön téglából egyberótt épület.

Megemlékezett a titkári jelentés az elhunyt nagy választmányi tagokról, kiknek helyét a közgyűlés a következőleg töltötte be.

1. Női választmányi tagok: Gróf Degenfeld Mária Strada Gyuláné Baró Radvánszky Béláné Baró Banffy Dezsőné.

2. Lelkeszi választmányi tagok: Baltazár Dezső dr. esperes, Széll György esperes, Győri Lajos esperes.

3. Világi jellegű tagokul: Domahidy Elemér egyh. m. gondnok, Fekete Márton egyh. m. gondnok, Bary József egyh. m. gondnok, Fényes Endre egyh. m. gondnok, Helmezy József egyh. m. gondnok, Fráter Barnabás egyh. m. gondnok.

Csiky Lajos értek. pénztárnok jelentette, hogy van az értekezletnek 18 választó és 175 rendes tagja, kik közül azonban indítványára, mert éveken át nem fizettek tagsági díjat, 9-et kitörölt a közgyűlés a tagok közül. A kitöröltek nevei különben nem olvastattak fel. Takarékpénztári könyvön van az értekezletnek 5388 k, 14 fillér vagyona.

Eröss Lajos theol. tanár indítványára megbizta a közgyűlés *Dr. Erdős József* theol. tanárt a második helvét hitvallásnak magyar nyelvre lefordításával, és az értekezlet tulajdonaképen leendő kiadásával. A részletek elintézése a nagyválasztmányra bízott.

Az értekezleti közgyűlést *Görömbey Péter* esperes buzgó imádsága rekesztette be.

Vasárnap reggel 8 órakor különvonaton érkezett Hajduböszörménybe *Darányi Ignác* miniszter és *Justh Gyula*, a képviselőház elnöke, 24 országgyűlési képviselővel együtt s más vonaton érkeztek a törvényhatóságok küldöttei és sok más érdeklődő. A bevonulás elén 200 tagu lovas bandériuma haladt két diadalkapun át a város háza elé, hol *Somossy Béla* polgármester üdvözlő beszéddel fogadta az érkezőket. Színes, ragyogó képet nyújtott a sok diszruhás alak, a nagyszámu református, lutheránus és görögkatholikus lelkész, kiknek legnagyobb része szintén a maga papi öltözetében jelent meg. Kilenc órakor ünnepélyes istentisztelet tartott a Bocskay-téri templomban, melyen *Geduly Henrik* nyiregyháza ág. hitv. ev. vallásu lelkész imádkozott s *Dicsőfi József* Debrecen ref. lelkész egyházkerületi főjegyző tartott egy minden elmét megragadó hatalmas szép beszédet. A templomból a szobor leleplezésére ment a nagy közönség; ezt megelőzőleg azonban rövid megyei diszközgyűlés tartott. A szobor előtti emelvényen először *Veszprémy Zoltán* főispán beszélt; majd *Balthazár Dezső* eszeres mondta el ünnepi beszédét, a mely alatt lehullott a lepel a szoborról. Majd meg *Benedek János* országgyűlési képviselő mondta el ennek alkalmi ódáját. Ugy a templomban, mint a szobornál nagy feltűnést keltett *Beke Antal* hajduböszörményi orgonistakántor, amott fölséges orgona játékaival, itten pedig a szakszerű vezetése alatt álló dalárda precíz előadásával.

A szobormű két alakból áll: fent a magas talpazon álló Bocskaynak pompásul sikerült alakjából és egy talpazat alján álló hajduvitéből. Bocskay az adomány levelet nyújtja le a hajdu vitéznek, ez pedig a jobbajával meghajtja lobogóját az ő nagy fejedelme előtt, baljában pedig tollakkal ékített süvegét tartja. Ezután a koszoruk elhelyezése következett: *Justh Gyula* a kép

viselőház, *Darányi* miniszter a magyar kormány, *Papp Elek* képviselő az országos függetlenségi párt koszoruját tették le a szobor alá, s utánok a törvényhatóságok, egyházak, iskolák, irodalmi társulatok számtalan koszorujának letétele következett. Megemlékeztek a nagy fejedelemtől az amerikai magyar reformátusok is, kiknek koszoruját *Harsányi István* bridgeporti lelkész tette le a szobor lábához. Az ünnepélyt a városháza udvarán diszes sátor alatt rendezett közebed követte, a melyet azonban csaknem teljesen elrontott az óriási felhőszakadás, mely valóságos vízözönt árasztott a nagy hajdu városra, úgyhogy annak utcáin szinte teljesen lehetetlen volt jó darabig a közlekedés.

Az ünnepségek harmadnapján délelőtt 9 órakor a Kossuth-téri templomban a magyar prot. irodalmi társaság és a tiszántuli ref. egyházi értekezlet közös diszgyűlést tartottak, a melyet *Zsilinszy Mihály* v. b. t. t. lendületes szavakkal nyitott meg, majd *Balogh Ferecz* méltatta egyházi szempontból *Bocskay Istvánt* és szabadságharcát s *Dr. Korössy Kálmán* debreceni ügyvéd tartott felolvasást „*Bocskay István és szabadságharcának méltatása alkotmányjogi szempontból*” cím alatt. Merőben lehetetlen a kiváló történettudósnak s a remek tollú és ékes előadásu jogásznak e felolvasásait kivonatossan közölni, így hát csak annyit mondunk, hogy mind a két beszéd óriási hatást keltett s ha majd megjelennek azok a magyar prot. irodalmi társaság emlékkönyvében, méltó gyönyörűséggel fogják eltölteni olvasóinkat. *Kozma Andor*, a Kislaludy társulat tagja mondott még magas szárnyalásu ünnepi ódát, a mely után a diszkygyűlést *gr. Degenfeld József* lelkes beszédben berekesztette.

Az egyház által adott nagy ebéd után bucsut vettek a vendégek, őket páratlan vendégszeretettel fogadott házigazdáinktól, a nemes hajduvárostól s három szép és kedves napnak emlékével eltelve megtértek otthonaikba áldva a nagy fejedelemnek emlékeztét a kinek köszönhető jórészen az, hogy a magyar református egyház ma is áll és ilyen nemzetet átöltő fényes ünnepségeket rendezhet.

IRODLOM.

Csak az igazság . . .

Nagytisztelüt S. Szabó József tanár ur a konfirmációra előkészítő katechizmust a mai kornak megfelelőleg átdolgozva közrebocsátotta; a könyvecske beltartalmával átdolgozása milyenségével nem célozom foglalkozni, előttem most csak a könyvecske címlapja az a mire megjegyzéseim vannak. A könyvnek címlapján ugyan is ez áll: irta Szoboszlai Pap István a tiszántuli református egyházkerület püspöke, közrebocsátotta Révész Bálint a tiszántuli református egyházkerület püspöke, belől pedig az előszóban az is megvan mondva, hogy a könyvecske kibocsátása 1856-ban tehát ezelőtt 50 esztendővel történt.

Én határozottan állítom, saját világos tudatom alapján, hogy az itt átdolgozott katechizmusnak, nem az az első kiadása a mi a Révész Bálint ur közrebocsátásával jött létre, ez állításomat bizonyítom azzal, hogy én a nevezett katechizmust már 1842-ben, tehát 14 évvel előbb nyomtatásból tanultam.

Ugyan is Lányi János kocsordi akkori lelkész hozott Sárospatakról 21. nyomtatott iv papirost, azt 21. konfirmándus között — kik közt voltam én is — szétosztotta, az ára volt egynek egy garas vagyis három váltó krajcár, — és mi azt a nyomtatott papirost, összehajtogattuk nyolcadrészebe, s lett belőle egy kis könyvecske a melynek címlapján ez volt nyomtatva. *Vallástevő katechizmus, szentvacsorával legelsőben élni kívánó kisdéd keresztyének részére. Sárospatakon nyomtatta Nádas-kay András 1837.* Ez a könyvecsket a mint akkor megtanultam, úgy tudom 65 év után ma is, arra is világosan emlékszem, hogy abban a könyvecskében, csak két könyörgés volt, urvacsora vétele előtt és után, de a kenyér és bor vételéhez ima hiányzott, — mi tehát a könyörgéseket egy Superville nevű könyvből tanultuk meg, — ahoz tehát kétség nem férhet, hogy az itt átdolgozott és közre bocsátott kátának nem az az első kiadása a mit Révész Bálint püspök ur 1856-ban közrebocsátott, mely könyvecskében már akkor feltűnt az, hogy az általam 1842. tanult agenda, alig valamiben különbözik attól, (csak a ki könyv nélkül megtanulta az egyiket) csak az veheti észre abban a mint olvassa egyes szavak vagy kitételek különbségét. S törődtem rajta hogy itt félreértésnek kell lenni, de akkor elhallgattam vele, most azonban, nagytiszteletű S. Szabó József tanár ur új ruhába öltöztetve bocsátotta a gyülekezet kezébe. Már pedig ennek folytán azt, hogy remélhetőleg évtizedeken keresztül annyi ezereket tév hitben tartson a könyv eredete felől, ezt nem vihetem el a lelkemen s a mit róla tudok az igazság érdekében elkell mondanom.

Hogy kiírta ez örökbecsű könyvecsket, ezt meghatározni nehéz, mert a mit én tanultam, azon az író neve nem volt felírva, hanem az összeesésekből hiszem, hogy nem Szoboszlai Pap István püspök ur írta, mert a pataki kiadás címlapjára belől ez van nyomtatva.

Hogy e vallástevő katechizmussal miképpen bánják a lelkitanító arra nézve a hivatalos utba igazítást megtalálja abban a liturgiában (a 28 és következő lapokon) a mely a tiszáninnyi ev. ref. vallásu egyházkerület számára kiadatott Sárospatakon 1814. 8-adrét. ** Ebből a felirathól az látszik, hogy a kezünk alatti könyvecske a nevezett liturgiából szerkesztett kivonat lehet, minthogy azonban abban az időben az egyházkerületek, külön territóriumok voltak, hogy azt Szoboszlai Pap István akkor még mint közpap is, kivonatozta volna, kizártnak látszik; szóval minden körülmény oda mutat, hogy e katechizmus eredetét a múlt század 2d, 3d, tizedében kell keresni.

Hanem ezzel ez a dolog nem lehet lezárva, én abban a véleményben vagyok, hogy magának a könyvkiadónak kötelessége, hogy gyermekének védelmére keljen s ha lehető a maga igazát világosságra hozza: azon szerencsés helyzetben levén, hogy a főiskolai könyvtár rendelkezésére áll, melyből sok rejtett dolgot lehet ki nyomozni, — én azonban azt hiszem, erre az ügyre, hamarabb lehetne világosságot deríteni a sárospataki főiskola könyvtárában ha olyan szakértő mint például nagytiszteletű Zoványi tanár ur szives volna ott utánna járni, az ügy különben megérdemelné, mert ha tudjuk például, hogy Ursinus Zakariás és Olivinaus Gáspár századokkal ezelőtt mit irtak és pedig idegen nyelven, bizony nem válik dicsőségünkre, ha egy olyan

* Ez nem ok. Később is lehet egy általában ismeretes és bevett ágendára hivatkozni s épen mert ez általánosan jónak talált katechizmus későbbben készült, kellett is hivatkozni arra. Szerk.

könyv mely legkevesebb $\frac{3}{4}$ századig az egyik legfontosabb vallásos aktus az urvacsorával helyes életre készít. nem találna meg a maga igazi szerzőjét. Jó tehát várni és jöreménységben lenni.

Penyige.

Jakab Antal,
ev. ref. lelkész.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Igazgatóválasztás.** A pünkössti királyság és a duchrobocok prófétaságához az akadémiai rector professzorság sokban hasonlatos. Annyiban is, hogy mindezen állások évepöntön változó, annyan is, hogy a választottakra nézve nagy kitüntetés jelentenek. (Volna még egy harmadik hasonlóság, hogy a prófétát uralkodása után élve temetik el, az akad. rector meg élve eszik meg). Ez a kitüntetés érte most a kollégiumban *Eröss Lajost* a theol. akadémia tudós tanárát, a széles körben ismert és szeretett férfit. Minden tiltakozása ellenére f. hó 6-án egyhangulag őt választotta meg a kollégium akadémiai tanácsa. Nem csak azért, mert még eddig következetesen kitért e nagy felelőségű és fényű állás elől, hanem azért is, mert az egyetem fejlődés küszöbén és az általános átalakulásban reá van szükség. Új alakítandó az egész kollégiumi szervezet, más alapra helyeztetett a tanárképviselők választása, most jött el a bölcsészeti akadémia és szak formális szervezése és sok más fontosabbnál fontosabb ügy. Mindezek felelőségteljes intézése elől nem szabad a választottnak kitérni és mi megvagyunk győződve, hogy *Eröss Lajos* ha nem kereste is, sőt tiltakozott is a rectori hivatalra való megválasztás és kitüntetés ellen, a megtörtént választást elfogadni és viselni kötelességének tartja. Tetteket várunk tőle és áldozatot, egyben pedig erőt, egészséget kívánunk neki. Itt említjük meg, hogy a jogikar dékánja *dr. Kovács Gábor* lett s a theologiai karon pedig *Csiky Lajos* következik, legyenek ők is szívből üdvözölve. Virágozzék és növekedjék vezetésük alatt a főiskola. Vivat.

— **Botrányos állapotok a biharmegyei iskolában.** Dr. Móricz Ernő megyei főorvos e napokban Biharmegye alispánjához terjedelmes beadványt intézett, amelyben élénk színekkel festi le a biharmegyei iskolákban uralkodó állapotokat. A főorvos szerint Biharmegyeben a kuruzslás rettentő mértékben el van terjedve ugyszólván ez a legjobb kereseti ág. Egy-egy híresebb kuruzslóhoz mértföldekről mennek az emberek. És ezt a jövedelmező mesterséget intelligens emberek is üzik különösen a szülésznők. A nép ilyen tudatlanságának, borzasztó félrevezetésének a főorvos szerint az az oka,

hogy Biharmegyében az 1876 : XIV. törvényeikk a tanításról sehol sincs végrehajtva, a közegészségügy el van hanyagolva, az iskolák tulzsufoltak, a vizellátás tökéletlen, az iskolák tisztántartása felháborító. Az az oka, hogy az elsőfoku egészségügyi hatóságok részéről az elenőrzés nincs kellően keresztülvive, másrészt pedig a felekezeti iskolák — az izrelita iskoláktól eltekintve — a tantervet önkényesen állapítják meg. A legtöbb biharmegyei iskolában középkori állapotok uralkodnak. A tanulók cseléd-szolgálatot teljesítenek, surolnak, vizet hordanak. Egy-egy iskola valóságban fészke a tüdővésznek és a járványoknak. A termek kicsinyek, a gyermekek közösen isznak egy-egy dohos hordóból, a fűtés régimódi, tökéletlen. A főorvos indítványozza, hogy Biharmegye közigazgatási bizottsága irjon fel a belügyminiszterhez és a kultuszminiszterhez az iskolákban uralkodó állapotok ellen, továbbá indítványozza, hogy az alispán a régi egészségtelen iskolák lerombolása, új iskolák építése, a vizellátás, fűtés, világítás tökéletesítése iránt rendeleti uton intézkedjék.

— **A király koronázás jubileuma.** Jun. 8-ikán 40 esztendeje lesz annak, hogy az ország uralkodójával kibékült, a multakra fátyol borított és a király koronázás megtörtént. Bár azóta rohamosan kiderült, hogy trón és alkotmány folytonos ellentétben állanak, ott a hol élet van, béke nincs, és fátyollal lefedni, a multakat elfelejteni nem is lehet, de nem is szabad: mindazáltal e 40 esztendő, mely a koronázás óta eltölt sokkal nagyobb jelentőségű az Országra nézve, hogy e forduló ponton észrevétlen által sikolhatnánk. Csak helyeselni lehet azért, ha a koronázási jubileum megünneplésére nézve intézkedés történt. De milyen kicsinyes ez az intézkedés. Egy pár magasravetett politikus kitüntetés, kikre immár a felség számíthatni vél. Közművelődési házak, olyan kaszinó-társas körfélék felnöttek számára való önképezdek felállítása és alkalmi érme veretése. Nem így vártuk ezt. Legalább 2 új egyetemet s mindenütt, a hol ez szükséges 2—3 tanszék felállítását, melynek előadói a modern embert érdeklő miveltiséggel megismertessenek. A közoktatás és közegészségügy államosítását s még efféléket. E szomorú korszaknak és e szomorú korszak embereinek azonban nincs magasra vivó gerjedelmök, a felekezeti és osztály érdek tölti bé lelket s még akkor is, midőn honalapító Árpád ünneplésére gondolnak, akkor is elzárja látóköruket egy felekezeti templom.

— **Vizsgálatok a ref. kollégiumban.** A) Az akadémian: Junius hó 1-től 15-ig folynak a colloquiumok a jogi szakon; a theologián a hó végéig; az I. és II. jogi alapvizsgálat ideje junius hó második fele. B) A főgimnáziumban: Május 10—11. A VIII. osztálybeli magántanulók vizsgálata. Május 13. A VIII. osztály vizsgálata az oratoriumban egész nap. Május 15—17. Írásbeli érettségi vizsgálat. Junius 9. Rendkívüli tárgyak vizsgálata d. e. 10 órakor (francia nyelv a VI., gyorsírás a VII. osztály termében); tornavizsgálat d. u. 4 órakor. Junius 12. A VII. osztály vizsgálata egész nap

oratoriumban; az I. A) osztályé d. e., I. B) osztályé d. u. a fizikai teremben. Junius 13. A IV. osztály vizsgálata egész nap az oratoriumban; a II. A) osztályé d. e., a II. B) osztályé d. u. a fizikai teremben. Junius 14. Az V. osztály vizsgálata egész nap az oratoriumban; a III. A) osztályé d. e., a III. B) osztályé d. u. a fizikai teremben. Junius 15. A IV. A) osztály vizsgálata az oratoriumban, a IV. B) osztályé a fizikai teremben, mindkettő d. e. Junius 17—18. az I—IV., 18—19. az V—VII. osztályu magántanulók vizsgálata; d. e. 8 óraker írásbeli, d. u. 3 óraker szóbeli vizsgálat. Junius 20—26. (23. kivételével) szóbeli érettségi vizsgálat. A közvizsgálatok tartama alatt a főgimnáziumi tanulók rajzai a rajzteremben megtekinthetők. Az osztályvizsgálatok naponként d. e. 9 óraker, d. u. 3 óraker kezdődnek. C) A tanítóképzőben: Május 6—17. A IV. osztály félévi szigorlatai. Május 18. A IV. osztály szigorlatai eredményének kihirdetése. Május 27. A IV. edevesek magánvizsgái. Május 29. Jelentkezés a képesítő vizsgára. Május 30—31 írásbeli képesítő vizsgák. Junius 4—18. I—III. osztály félévi szigorlatai. Junius 19. A gyakorló-iskola vizsgája, d. e. 9—12-ig az oratoriumban. Junius 20. Az I—III. osztály nyilvános vizsgálata: d. e. az elméleti tárgyakból az oratoriumban, d. u. a zenei tárgyakból az éneketemben és a tornából az első udvaron; közben a rajz és kézügyesítő munkakiállítás megtekintésével. Junius 21. Az osztályzatok kihirdetése és a tanulók elbocsátása. Junius 21—22. Magánvizsgák. Junius 24—29. Szóbeli és gyakorlati képesítő vizsgák.

— Szász ifjak óhajtanak junius 1-től szept. 10-ig az alföldre, magyar családokhoz jönni a magyar nyelv megtanulására. Mintegy 25 gimnáziumi realiskolai és tanítóképzőintézeti tanuló jelentette ki szándékát ez irányban. Teljes ellátás fejében tanítanának gyermekeket német nyelvre, esetleg tantárgyakra, a tanítóképzőintézeti tanulók hegedűben és zongorában oktatást adnának. A kik a magyar nyelv terjedését ilyen tanulók elfogadásával előmozdítani hajlandók felvilágosítást nyerhetnek Dr. Barcsa János debreceni ref. főiskolai tanártól.

— A budapesti egyetem válsága. Botrányt is írhatnánk, mert valósággal ezen számba megy az a hajsza, mely Budapesten a jogikari dékáni szék betöltése körül folyik. A tanárok nagyobb részre dr. Piklert óhajtott megválasztani. A kisebbség pedig Csarodát. Ez még eddig mind rendén volna, a botrány ott kezdődik, hogy ez a kisebbség nem hajol meg a többség előtt és az ellen tábor jelöltjét, saját kollegáját ország s világgal előtt bevádolja és rágalmazza s a miniszterhez is azért feljelentést tesz. Nagyváradon történt már ilyesmi, de akkor Wlassics ennek a tudós férfiakhoz méltatlan árulkodásnak és besugásnak ellene állott. Ezt fogja-e tenni Apponyi is? Akár teszi, akár nem világos lett ország világgal előtt, hogy a budapesti állami egyetem az utóbbi évek erős felekezeti mozgalmával, a tanulóknak egymás ellen való gyűlölködése folytán, a kereszt s más mozgalmak következtében a torzsalkodó s egymást vádló politizáló tanárok miatt elvesztette régi tekintélyét és megbízhatóságát. Szomorú ez a válság nagyon, mert az nem csak Budapest, nem csak a budapesti egye-

tem tanárainak a válsága, hanem a magyar tudományosság és kultúra veszedelme is.

— **Kegyeletes ünnep.** Jun. 1-én kegyeletos ünnepet ültek Hajdubagason. Akkor leplezték le néhai Basa Bálint és neje nagy alapítók siremlékét a gyülekezet, a főiskola, a debreceni egyház és egyházmegye képviselőinek jelenlétében. Az emlékbeszédet F. Varga Lajos n.-rábei lelkész em. főjegyző tartotta. Az alkalomnál a főiskolai kántus énekelt. A messziről összegyűlt kegyeletos ünneplőket az egyház és élén a lelkész Berki Sándor látta vendégül.

— **Orgonagyár kitüntetése.** Ország Sándor rákospalotai (Bpest mellett) orgonagyáros céget a múlt évben Kassán rendezett iparkiallítás nagybizottsága, a bemutatott gyártmányának kiváló minősége és versenyképessége, valamint a kivitelben nyilvánult műizléséért „Diszoklevéllel“ tüntette ki. Hazánk ezen legrégebbi orgonagyára számtalan kitüntetésen kívül erre az újabb elismerésre méltán rászolgált, a mennyiben egyike azon szolid cégeknek melyek művei kivitelére a lednagyobb gondot és lelkiismeretességet fordítanak.

— **Gyászhir.** Egy sokra hivatott ambiciozus és tehetséges ifju Timótheus atyánkfia szomorú haláláról kell hírt adnunk. Jóljárt István nagyváradi segédlelkész. ki még a mult iskolai évben főiskolánkban egyik esküdt felügyelő volt, május hó 29-én Tiszaugon szüleinek és testvéreinek körében hosszas szenvedés után elhunyt. Temetése május hó 31-én délelőtt folyt le, mikor is a templomban Szabó-László tiszauigi lelkész tartott az ifju halott felett orációt, a sirnál pedig Miszti Mihály debreceni szénior bucsuztatta el pályatársaitól és barátaitól. Jóljárt Tiszugon született 1882. július 10-én. Szegény földművelők gyermeke, ki teljesen a maga erejéből küzdötte fel magát előbb a kecskeméti ref. főgymnáziumban, majd a debreceni ref. főiskola theol. akadémiáján végezvén tanulmányait. Jeles előmenetelű, szorgalmas, ambiciozus fiatal ember volt s éppen ennek esett áldozatául, hogy a tüdővész megtámadta. Mérhétetlen bánatot hagyott hátra nemcsak a családban, melynek egyetlen reménysége volt, hanem magának a kicsiny falunak népe között is, melynek állandó büszkesége volt, mivel tanult ember évtizedek óta nem került ki közülök s ma nincs a falunak egy diákja sem. Nyugodjék békével.

— **A magyar prot. belmissiói egylet,** hogy fent közölt külön referádánk pótlásául erről is megemlékezzünk, Hajduböszörményben, a Bocskay-ünnepélyek alkalmával a városháza nagytermében, vasárnap, junius 2-án, d. u. 4 óraker összejövetelt és közgyűlést tartott a következő sorrenddel: 1. Ének és ima. 2. Bibliamagyarázat. Dr. Szabó Aladár budapesti ref. lelkésztől. 3. Egy protestáns világgyűlés Rómában. (A bibliai vasárnapi iskolák konferenciája.) Takaró Géza, rákospalotai ref. segédlelkésztől. 4. Kónya Gábornak a magyar evangéliumi ifjusági egyletek utazó titkáranak beszéde. 5. Buzdító beszéd. Gergely Antal mezőturi ref. lelkész. 6. Ének és ima. A meleghangú igazán lelkes beszédek rendkívül fölemelő hatással voltak az egész gyülekezetre.

— **Templomépítési alap.** A budapesti VII. kerületi templom építésének alapja jelenleg a következő, 1906. december 31-ikeig a 824 gyűjtőre 29.986 korona gyűlt be, részlettörlesztések fejében 6376 korona a persolyekből 1041 korona 71 fillér, a szelvényfüzetek útján 302 korona 30 fillér, készpénzadományokból 20.326 korona 33 fillér, ezeknek az összegeknek kamatjából 3979 korona 12 fillér. gyűlt össze, az értékpapir-

készlet pedig 3400 korona volt. Az alap végösszege december 31-én e szerint 65.311 korona 79 fillér volt. Azóta 1769 korona 51 fillér gyült össze, amivel az alap 67.075 korona 30 fillérré szaporodott.

— **A római protestáns gyűlés.** A vasárnapi iskolák dolgában tartott nemzetközi protestáns gyűlés Rómában ünnep után csütörtökön este ért véget. Szerdán a gyűlés bizottságot küldött ki, hogy azokat a vasárnapi iskolákat is belevonják a nemzetközi szövetségbe, amelyek még nem tartoznak hozzá. Csütörtökön reggel nagy társaság ment ki a Via Appia Antiquán lévő katakombákba és ott, ahol a régi keresztények titkon, éjnek idején összegyűltek istentiszteletre, áhitatot tartottak mely énekből, imádságból, bibliaolvasásból és rövid beszédekből állott. Délután a klosszeum volt a gyűlés színhelye, ahol szintén volt ének és prédikáció. A nemzetközi gyűlés csütörtök este a középponti helyiségben ért véget buzgó imádsággal. A gyűlés után a magyar küldöttek közül négyen Nápolyba rándultak, ahol a valdensi egyház iskolájában ünnepet rendeztek a magyar gályarabok emlékére. Az ünnep énekekkel kezdődött, majd Gay olasz ev. ref. lelkész mondott emlékbeszédet a magyar gályarabokról. Elmondotta hogy miként adtak el huszonkilenc protestáns lelkészt és tanítót s miként szabadította meg őket az Isten csodálatos módon. Beszédét angol nyelven mondott el s olasz nyelven tolmácsolták. Takaró Géza rákospalotai református segédlelkész magyarázta meg a magyar gályarabok: Térj magadhoz drága Sion, van még néked Istened kezdetű énekét. Azután a jelenlevő magyarok elénekelték az ének első két versét. Végül Kájel Endre losonci református lelkész mondott imádságot, a mivel a szép ünnep véget ért.

Tartalomjegyzék: Miért? * * * Ünnep után. Dr. Ferenczy Gyula. — Rege egy édes anyáról. Sipos József. — Egyetemes lelkészegyesület. Objectiv. — Pázmány táborának harca a Calvin praedestinatio tana ellen. Dr. Böszörményi Géza. — Tanügy: Az igazgató-tanítósz. Farkas Imre. — Közéletünk: A hajduböszörményi ünnepségek. — Irodalom. — Különtételek.

FELELŐS SZERKESZTŐ: **DR. FERENCZY GYULA.**

Pályázat.

A hajdunánási ev. ref. egyház pályázatot hirdet egy tanítónői állásra.

Fizetése: államsegélyből 700 az egyház pénztárából 100 és lakbér címen 200 korona, továbbá az évtödös korpótlék.

Kötelessége: az iskolaszék által megjelölt osztály vezetése a tiszántuli egyházkerület A) tanterve szerint.

Pályázhatnak ev. ref. vallásu okleveles tanítónők. A pályázati kérvények a szükséges okmányokkal — oklevél, keresztlevél orvosi és esetleg szolgálati bizonyítvány — felszerelve 1907. június hó 28 napjáig alulirtohoz küldendők.

A megválasztott tanítónő állását a jövő is-

kolai év kezdetén vagy is 1907 szeptember első napján köteles elfogadni.

Hajdunánás 1907 május 27.

Pákozdi Lajos,
ev. ref. lelkész isk. széki elnök.

Pályázat.

A hajdunánási ev. ref. főgimnáziumban az 1907—908. iskolai évre egy magyar-német és egy görög-latin helyettes tanári állás töltetik be. Mindegyiknek javadalmazása 1600 korona évi fizetés évnegyedes előleges részletekben.

Pályázhatnak a jelzett szakokból képesített vagy legalább szakvizsgálatot tett ev. ref. vallásu tanárjelöltek. Akik az ének, zene vagy a torna tanítására is képesítve vannak, előnyben részesülnek s ezen tárgyak tanításáért külön díjazásban részesülnek.

A pályázók vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányaikat, képesítésüket, katonakötelezettségi viszonyaikat, esetleges eddigi szolgálatukat és egészséges állapotukat igazoló okmányokkal felszerelt és az ev. ref. egyháztanácsához címzett kérvényüket alulirtohoz f. évi június hó 27-ig küldjék be.

Hajdunánás, 1907. június 6.

Benkő Lajos
lelkészelnök.

Pályázat.

A kihajszállási ev. ref. főgimnázium igazgatótanácsa pályázatot hirdet az 1907—8 tanévre egy helyettes tanári tanszékre.

Pályázhatnak a latin és német, vagy a latin és magyar nyelvekből képesített ev. ref. vallásu tanárok tanárjelöltek. Fizetés évi 1600 korona a főgimnázium pénztárából, havi előleges részletekben. A kellően felszerelt kérvények alantirt igazgatótanácsi elnökhöz folyó évi július 1-ig küldendők be.

Kisujszállás 1907. június 6.

Nagy István
ev. ref. lelkész. igazg.-t. elnök.

Káplán kerestetik.

Székelyhidra (Bihar m.) egy segédlelkész kerestetik. Fizetése havonként 80 korona, eb-

ből kápláni fizetés címen 40 korona és koszt pénz címen 40 korona. Halotti stóla cirka 140 kor. Egy szoba, fűtés, világítás, kiszolgálással. Jelentkezhetni id. Szabó József ev. ref. lelkésznel. Az állás mielőbb, de legkésőbb Julius 1-én elfoglalandó.

Pályázat.

A debreceni ref. főgimnáziumban az 1907—8. iskolai évre egy helyettes tanári állás fog betölteni, amelyvel negyedévi részletekben előre fizetendő 1600 (ezerhatszáz) korona évi fizetés van összekötve.

Pályázhatnak oly ref. vallásu tanárjelöltek, akik a latin-német vagy a latin-magyar szakból vannak képesítve vagy ezen tárgyakból a szakvizsgálatot már letették.

A pályázók vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányukat, képesítésüket, katona kötelezettségi viszonyukat, esetleges eddigi szolgálatukat és egészséges állapotukat igazoló okmányokkal felszerelt és a főgimnázium igazgató tanácsának elnökségéhez címzett kérvényüket a főgimnázium igazgatóságához f. évi junius hó 20-ig küldjék be.

Debrecen, 1907. május hó 27.

Kiss Áron,
püspök.

Pályázat.

A beregi ref. egyházmegyéhez tartozó izsnyétei rendes ref. lelkészi állásra pályázatot hirdetek.

Javadalmazás: a) a törvényben kötelezett természetbeni lakás és belsőség használatán kívül, b) a hivatást teljesített terménybeli fizetések és szolgálmányok értéke kiegészítve 266 kor. 63 fillér kongruával együtt 1600 korona. Az egyház IV. osztályu.

Kötelesség: A lelkészi teendőkön kívül az állami elemi iskolákban vallás tanítás, melyért az állami kincstártól bizonyos tiszteletdíjban részesül jelenleg a lelkész.

A pályázati kérvények folyó 1907. év július hó 1-ső (első) napjáig kellőleg felszerelve, ide értve főleg a pályázati hirdetés megjelenése napjáig terjedő szolgálati bizonyítványt Sütő Kálmán beregi ref. espereshez küldendő Munkácsra. Posta helyben, Bereg megye.

a püspök helyett
Dicsőfi József
egyh. ker. főjegyző.

Király balzsam

Köszvény és

csusz ellen.

Legujabb gyógyszer.

Ezen balzsam legujabb gyógyszer úgy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. **Király-balzsam** készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert úgy belsőleg, mint külsőleg kitűnő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgörcsnél csikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják **köszvény**nél **csuznál** továbbá meghülekneél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanítására. 1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 65 fill. Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem
használ mást csak a
híres

Hajdusági pedrőt!!

mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos

Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany egyszarvu“ gyógyszerháza a hol mindenn bel- és külföldi gyógyszerkülönlegességek erdreti árakban szerzhetőek be.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangu könyvkötészete és diszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, diszműcikkben és börmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más Egyházi műveket tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és gyári áron.

Anyakönyveket, tartós jó kötésben.
Szent Bibliát és emléklapokat
különleges diszkötésben jubileumokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására táblákat, melyek a szószéken vagy temetéseknél előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok fe huzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számos e szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikke nézve azonnal szolgálók, — számítások a különleges munkákhoz, — mint *Disztáblák, Emléklap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánat szerint stylusban, levéltári írománytartó fedeleke.*

Hajdumegyei Népbank mint szövetkezet.

Hetedik évtársulatát 1907. január elsején nyitja meg melybe tagok már most is és az év folyamán bármikor beléphetnek.

Az intézet **tagjainak száma** rövid három évi fenállása alatt 2400-ra emelkedett, a kik **13,000** törzsbetétre több mint **580,000** koronát fizettek be, mely összeg az évtársulat tartama alatt **1.700,000** korona tőkének felel meg.

A vidéki tagok befizetését megkönnyítjük azáltal, hogy a pénz beküldésére postatakarékpénztári befizetési lapokat díjtalanul adunk.

A törzsbetétek eddig megállapíthatólag 6/-ot jövedelmeznek.

Kölcsönöket a hét bármelyik napján utólag fizetendő legolcsóbb kamat mellett folyósít.

Kölcsönöket a negyedik évtársulatra már most adunk.

Minden 10 korona kölcsön heti 50 fillérjével visszafizethető, melyben a kamat is benfoglaltatik, tehát külön kamatot nem kell fizetni.

Kölcsönöket adunk: 1. A befizetett összeg $\frac{9}{10}$ erejéig kezesség nélkül. 2. Kezességi kölcsönöket egy vagy több elfogadható kezes jótállása mellett, még azon esetben is, ha azok nem szövetkezeti tagok. 3. Jelzálog kölcsönöket ingatlanokra való bekebelezés mellett. 4. Zálog kölcsönöket biztosítékul elfogadható értékekre.

Jelentkezések a negyedik évtársulatba való belépésre vagy kölcsön iránt, bármely nap délelőtt vagy délután az épület helyiségében Piac-utca 26. szám, főtözsde épületében eszközölhetők.

Dr. Révi Nándor,
jegtanácsos.

Dr. Brukner Ernő,
elnök.

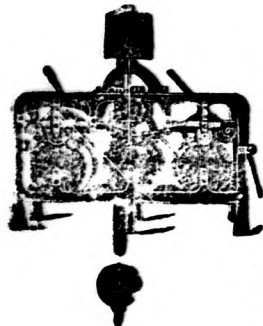
Ügyvezető választmány:

Dr. Ferenczy Gyula,
elnök.

Hegedüs Sándor.

Grósz Nagy Ferencz.

Toronyórák

palota-, városközi-, gyári- és lak-tanya berendezését a legelőnyösebbben eszközli

Mayer Károly utóda

Müller János

első magyar óragyár

= gőzerő berendezéssel =

Budapest, VII., Csömöri-u.

50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Amerikai Cottage-szivólegrendszerű harmoniumokat

valamint európai rendszer szerint
a legolcsóbban szállít

Pajkr Rezső és Társa

Budapest, VIII., József-körut 15. szám.

Pianók.

Ára 120 kor.-tól
fölfelé.

Részletfizetések
8 kor.-tól fölfelé

Pianinók.

Képes árjegyzék
ingyen és bérmentve.
= 5 évi =
jótállás.

Pedálos-harmoniumok

mindkét rendszer szerint és minden nagyságban pontos orgonaméretekkel, templomok, szemináriumok részére és mint gyakorló orgonák.

Tanerőknek külön százalékos engedmény.

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

KÖNYVNYOMDÁJA

(tulajdonos: FARAGÓ GYÖRGY)

ajánlja

modernül berendezett könyvnyomdáját a nagyérdemű közönség szives figyelmébe.

— „Antidol“ a legjobb gyógyszer: fejfájás ideges fejfájás és nátha ellen. A szert nem kell bevenni, néhány csepp tenyéren eldörzsölve, s használatin tasítást szerint belélegezve, azonnal megszünteti a bajt. Sok ezer ember használja s mindenki csak jót mond róla. Kérdezze ismerőseit, hogy használta-e már az Antidol-t, amely nagyszerű hatásáért arany éremmel lett kitüntetve egy üvegese ára 1 kor. 20 fill. és 35-ször mulaszthatja el vele a fejfájást. Kapható: Grósz Nagy Ferencz gyógyszer-tárában Debrecen az Arany egyszerűhoz.

HEGEDŰS és SÁNDOR

prot. irodalmi kiadóhivatalában Debreczenben 2 kor. havi részletfizetésre megrendelhető:

A legelső magyar protestáns egyháztörténet. (Képes diszmunka.)

Most jelent meg:

A MAGYAR EVANGÉLIOMI PROTESTÁNS EGYHÁZ TÖRTÉNELME

Farkas József, Kovács Sándor és Pokoly József közreműködésével

Szerkesztette: ZSILINSZKY MIHÁLY.

Könyvtári félbörkötésben 19 k. Közel háromszáz szövegképpel, tizenkét melléklettel és számos kéz-
irathasonmással.

Megrendelő-lap.

Fizetendő Debreczenben.

HEGEDŰS és SÁNDORTÓL Debreczenben

megrendelem Zsilinszky, a magyarországi Protestáns egyháztörténelme című művet.

Előfizetési feltételek: Ezen mű ára 19 korona, fizetendő 2 koronás egymásután következő havi részletekben, szállítástól kezdődőleg, mindaddig, míg a teljes mű vételára törlesztve nincs. Jogositva van a cég az esedékes és le nem fizetett részleteket, a postaköltség hozzászámításával, a postai megbízás útján bevinni. A részletek be nem tartása a részletfizetési kedvezményt megszünteti és a mű teljes vételárát esedékessé teszi. A fizetett részletek által még ki nem egyenlített része a küldeménynek a szállító cég tulajdonát képezi. Per esetén a debreceni kir. járásbíróóság illetékes. Az üzlet elfogadása a cégnek fenntartatik. A fenti feltételek alapján ezennel megrendelem a fentebb jelzett munkát 19 korona vételárért, fizetendő a megrendelés keltétől kezdődőleg 2 koronás havi részletekben Debreczen a Hegedűs és Sándor cég pénztáránál.

Lakhely és kelet: Sajátkezű aláírás:

..... Állás:

Az illetéki díjjegyzék 30 tétele értelmében bélyegmentes. Olvasható aláírást kérünk.

Konfirmálások alkalmából

ajánljuk az

S. Szabó József által átdolgozott Révész—Szoboszlai—Szabó: Konfirmációra előkészítő kátét ára 30 fill.

Konfirmációi emléklapok fekete nyomással
1 drb. 4 fill., 100 drb. 3.60, csinos kék körzettel 1 drb. 5 fill. 100 drb. 4.50, diszes aranyozott körzettel 1 drb. 6 fill., 100 drb. 5.40

Konfirmáció ajándékul ajánljuk a Rozgonyi J. féle gyermekimkönyvet diszes kötésben 50 fill., 80 fill., 3 kor., 4 kor., és 5 korona árakban kaphatók:

HEGEDŰS és SÁNDOR

prot. irodalmi könyvkereskedésében

DEBRECENBEN, Kossuth-utca 11. szám.

Löfkovits Arthur

— órás, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u. —

Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok,

kannák alkalmi ajándékok

nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

Baktai EGRY FERENCZ

== harangöntő ==
Kis-Gejőcz, Ungmegye.

A milleniumi kiállításon kitüntetve.

Hódmezővásárhelyen 1904-ben
== arany oklevelet nyert. ==

Ajánlja

harangöntő
műhelyét.

mely a legrégebb és a legjobb hírnevű az országban Teljes szavatosság mellett szállít

harangokat

bármilyen súlyban, nemetszőket feltétlenül visszavesz, a költségeket visszatéríti Árjegyzéket bérmentesen küld.

Nagyon sok előismerő irat.

Novotny Antal

harangöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-düéhez hasonló alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hang-

guak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kros harang hangban egyenlő 461 kros régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákat, régi harangok ilyet nekel való újra szerelését és vertvas-harang állványokaköltségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy éremmel kitüntetve.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

Elsőrendű látványossága Debreczenben a Piacz-utczában

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító cég

♣ férfi, fiu és leányka ruha-üzlete. ♣

A járókelőket megálliitják a pompázó kirakatok, melyekben izléssel és dusan vannak felhalmozva az tavaszi idény legujabb divat-darabjai.

Ezen elsőrangu férfi ruha-üzletnek, mely 56 év óta áll fenn, jó hírneve a közönség körében a népszerűséget megszerezte, különösen impozáns az üzlet belseje, melyben pazarul vannak felhalmozva hazai és külföldi szövetekekből készült ruhakülönlegességek.

Az üzlet a legszolidabb alapra **szabott árak**, mely minden darabon ki-tüntetve látható, a leg-pontosabban lesz betartva, úgy, hogy a közönség a legpontosabb bizalommal eszközölheti bevásárlásait.

Videkről érkező megrendeléseket a cég pontosan teljesít és a meg nem felelő árut készséggel visszaveszi.

NEUMANN M cs. és kir. udv. szállító Debrecen. főtér, a postával szemben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPITVA TOTT 1845-ben.